

A tájtervezés területrendezési tervezéshez kapcsolódó lehetőségei és feladatai

Possibilities and Tasks of Landscape Planning in the frame of Spatial Development

Ecikk megírására szóló felkérés alkalmat ad arra, hogy területrendezési tervezőként röviden áttekintsem, milyen tájrendezési eszközeink vannak a területrendezésben, illetve azt, hogy ezekkel az eszközökkel meg lehet-e felelni annak a kihívásnak, amelyet az Európai Táj Egyezmény magyarországi alkalmazása jelent.

Az 1996. évi XXI. törvény a területrendezési tervezést és a területrendezési tervet nevesítette, mint a területi folyamatokat koordináló, legfontosabb szabályozó eszközt. A törvényi szabályozás ismeretében a tájrendező szakma is a területrendezési tervezéshez kapcsolódva keresi a tájrendezési tervezés lehetőségeit.

A korábbi tájrendezési tervek fő elemei beépültek a területrendezési tervekbe. A tájrendezési tervezés a területrendezési tervezésbe integrált szemléletté, megközelítési móddá, illetve kötelező – alátámasztó és indokló – munkarészé vált.

A tájrendező tervező a területrendezési tervek kidolgozása során az előkészítő, vizsgálati fázisban az egész terv megalapozása szempontjából meghatározó jelentőségű munkát végez: meghatározza a táj terhelhetőségét, vizsgálja és elemzi a térszerkezeti összefüggéseket, a területfelhasználást, a területhasználati konfliktusokat, területi értékelő munkával megalapozza a majdani övezetek lehatárolását, illetve a társadalmi, gazdasági folyamatok számbavételével előkészíti a hatásvizsgálat készítését.

A tervezés során a tájrendező aktív részesévé (esetenként irányítójává) válik a térszerkezet – elfogadott területfejlesztési célok szerinti – alakításának, a területfelhasználás célirányos befolyásolásának, a területhasználati konfliktusok csökkentésének.

A tájrendező tervező legtöbb eszközzel a térszerkezet tervezése során rendelkezik, amikor lehetséges ágazati alternatívák (szerkezeti elemek, vonalas infrastruktúrák és területek) ökológiai, táji szempontú összehasonlító elemzésével hozzájárul a legkisebb konfliktussal járó változat kidolgozásához, térszerkezeti tervbe illesztéséhez.

A jelenleg hatályos OTRT kevesebb eszközt biztosít a területfelhasználás befolyásolására. A törvényben meghatározott (a területrendezési tervekben alkalmazható) területfelhasználási kategóriarendszer – különösen a megyei tervek vonatkozásában – inkább a továbbtervezésre irányuló keretet, mint megfelelő – kellően differenciált eszközt – biztosít a területfelhasználás tervezéséhez, illetve a sajátos területrendezési-tájrendezési feladatok elvégzéséhez.

Hasonló mondható el az alkalmazható övezeti rendszer vonatkozásában, amely kielégítőnek mondható (illetve kiegészítéssel és a természetvédelmi törvénnyel való nagyobb összhang megteremtésével kielégítővé tehető) a tájvédelmi célok szolgálatában. Lényegesen szerényebbek az alkalmazható eszközök a „tájkezelés”, a tájgazdálkodás befolyásolására és alig vannak eszközeink a tényleges tájtervezésre, új tájak, táji részletek tervezésére.

A tájrendező tervező az általa képviselt értékrend figyelembevételével meghatározó szereplő a terv környezeti, gazdasági, társadalmi hatásvizsgálata kidolgozásában is. A tervezési folyamatban – visszacsatolással – lehetősége van a kedvezőtlen hatású változtatások felülvizsgálatára.

A tájtervezés a területrendezési tervezésbe való integrációval az elmúlt évtizedben sokat nyert, de veszített is.

Nyert, mert

- jogilag megerősödött.

Míg a területfejlesztési törvény elfogadása előtt készült tájrendezési tervek nem illeszkedtek szervesen a magyar területi tervezési rendszerbe és nem volt biztosított a jóváhagyott elemek érvényesítése a továbbtervezésben, addig a törvényben szabályozott hierarchikus területrendezési-településrendezési tervezési rendszer kialakulása után a területrendezési tervek elfogadását követően egyértelművé vált, hogy a terv részét képező – tájvédelmi-, tájrendezési tartalmat is hordozó – legfontosabb területfelhasználási kategóriák, illetve védelmi övezetek milyen módon és milyen szabályozási tartalommal érvényesülnek.

- A tájvédelem és a tájrendezés legfontosabb szakmai szempontjai integrálódtak a területrendezési tervezésben, illetve e szempontok képesek befolyásolni más ágazatok területet érintő elképzeléseit.
- Bár ma még korlátozottak az erre vonatkozó eszközök, de a területrendezési tervek elfogadásával megvalósult a területfelhasználási változások befolyásolásának törvényessége.
- A tájvédelem – a legfontosabb védelmi övezetek területi lehatárolásával – a természetvédelmi törvényt kiegészítő jogszabályi megerősítést nyert.

Veszített, mert

- a területrendezés alkalmazható eszközei és kategóriái – a korábbi tájrendezési tervekben alkalmazott elemekhez képest – jelentősen lekorlátozódtak.

A területfejlesztésről, területrendezésről, illetve az Országos Területrendezési Tervről szóló törvények egyértelműen meghatározzák ezeket a kategóriákat és övezeteket, a hozzájuk tartozó szabályozási tartalommal együtt. Ezek a kategóriák és övezetek összességükben alkalmasak az országos és a kiemelt térségi területrendezési problémák kezelésére, de sem a kategóriák, sem az övezetek, sem a hozzájuk rendelhető szabályozási tartalom nem kielégítő a térségi-, települési szinten megfogalmazódó vagy akár lokális és speciális tájrendezési feladatok megoldásához.

- A kezdeti szakmai próbálkozások ellenére fokozatosan elhalt – illetve a területrendezési tervezésből kiszorult – a tájrendezési tervezés korábban használt megoldásainak, eszközeinek egy része. Azok, amelyek akár a területek (tájak) bizonyos funkcióra való alkalmassá tételére irányultak, ennek érdekében komplex beavatkozásokra tettek javaslatot, azok, amelyek a művelési ágak célirányos megváltoztatását, vagy bizonyos elemek rehabilitációját kezdeményezték.

Nem az a probléma, hogy ezek ma nem részei a területrendezési terveknek – ez a részleteztség valóban nem a területrendezés kompetenciája, nem is oldható meg a területrendezési tervek szokásos léptékében és használható kategóriáival – hanem az, hogy nincs olyan legitim tervfajta, amelyben a szükséges beavatkozások megfogalmazhatóak és elfogadhatók.

A helyzet olyan, mintha a városépítésben a területkijelölést, az övezeti besorolást és a szabályozást nem követné a megvalósítást segítő építészeti és műszaki tervek sorozata.

A területrendezési tervezés eljut – illetve az OTRT egyre gazdagodó és differenciálódó kategóriái és előírásai segítségével el fog jutni – odáig, ameddig a tervet jóváhagyó szervezet kompetenciái terjedhetnek. A mai tervezési gyakorlatban viszont hiányzik az a tervfajta amely a területrendezési tervben rögzített keretek között a valós beavatkozásokat megtervezi.

A településrendezési tervezésben az OTÉK alkalmazható kategóriarendszere sem alkalmas e probléma feloldására, a mező és erdőgazdálkodási tervezés a területi-, valamint településrendezés sem képez olyan összehangolt rendszert, amely feleslegessé tenné a részletezettebb továbbtervezést.

Államvizsga – bizottsági tagként, rendszeres opponensként, bírálóként mondhatom, hogy az egyetemi szakdolgozati témák között gyakori a „tájrendezési terv” mint

műfajváltás. Ezekben a tervekben a hallgatók – helyesen – számba véve az adottságokat, a potenciálokat, értékelik a kialakult helyzetet, majd célt tűznek ki és ennek a célnak szolgálatában fejlesztési, rendezési beavatkozások, intézkedések sorát vonultatják fel. Komplexen közelítik meg a feladatot és a javaslatok teljes vertikumát sorakoztatják fel a területfejlesztési, területrendezési beavatkozásoktól a tájformálás részletes és konkrét javaslataiig. Pozitívan értékeljük munkájukat, hiszen mindazt hasznosítják, amit az egyetemen tanultak. Ilyen tervfajta a jelenlegi tervezési gyakorlatban nincs. Ez ma legfeljebb „tanulmányterv” formában lehetséges. Pedig az ország számos területén szakmailag indokolt lenne a műszaki, ökológiai, területi beavatkozásokat önálló és a konkrét beavatkozásokat rögzítő tájrendezési tervvel megalapozni. Nem a területrendezési terv helyett, hanem – többek között – az abban foglalt szabályozások érvényesítésére.

Véleményem szerint vitathatatlanul válik a tájtervezés eszközéslete bővítésének szükségessége, ha figyelembe vesszük azt a kihívást, amit a közelmúltban Magyarország által is elfogadott Európai Táj Egyezmény érvényesítése jelent.

Az Egyezmény tartalma a mérce, aminek segítségével választ adhatunk arra a kérdésre, mi az, amire képesek vagyunk jelenlegi tervezési eszközeinkkel és eljárásainkkal és miben kell változtatni/bővíteni annak érdekében, hogy az egyezmény célkitűzései Magyarországon is érvényesülhessenek.

Az Európai Tájvédelmi Egyezményt az a kihívás hívta életre, amellyel egész Európának szembe kell néznie. Működésben a táj mindenhol egyformán része az emberek identitásának, életminőségének, a gazdaságban és társadalomban végbemenő változások felgyorsítják a tájaink átalakulását. Az átalakulás iránya pedig több vonatkozásban negatív irányú. Ez késztette arra az Európa Tanács Miniszteri Bizottságát, hogy a közös természeti, táji és kulturális örökség megőrzése, a fenntartható fejlődés biztosítása érdekében a társadalmi igények, a gazdasági tevékenységek kiegyensúlyozott kapcsolatán alapuló gazdasági és társadalmi célú egyezményt fogadjon el a táj védelmében.

Ez az Európai Tájvédelmi Egyezmény. Az ebben foglaltak jelentős kihívást jelentenek a tájtervezésben, tájrendezésben valamennyi érintett számára. Az egyezmény kimondja:

„A tájak elengedhetetlen összetevői az emberi környezetnek, kifejezik közös kulturális és természeti örökségünk sokféleségét, és identitásunk alapját képezik.”

„A táj ügye kerüljön be a politika fontos kérdései közé, hiszen fontos szerepet játszik Európa lakóinak jólétében, akik többé nem fogadják el, hogy olyan műszaki és gazdasági folyamatok változtassák meg az őket közvetlenül körülvevő világot, amelyekbe nincs beleszólásuk. A kultúr-táj mindannyiunk ügye, és kezelése demokratikus módon intézhető különösen helyi és regionális szinten.”

Az egyezmény a tájvédelmi politika érvényesítésére, a tájvédelemre vonatkozó célkitűzések érvényesítésére három markáns eszközt sorakoztat fel. Ezek a tájvédelem, a tájkezelés és a tájtervezés.

TÁJVÉDELEM: - az egyezmény értelmében - a táj fontosabb vagy jellemző sajátosságainak megőrzésére és fenntartására vonatkozik, amely örökségi értékét természet adta megjelenésének és / vagy az emberi tevékenységnek köszönheti. A tájvédelem olyan intézkedésekre vonatkozik, amelyek célja, hogy megőrizze egy táj jelenlegi jellegzetességeit és minőségét, amelyeket egyedi természeti vagy kulturális sajátosságainak köszönhet. A védelemnek aktívnak kell lenni.

TÁJKEZELÉS: - az egyezmény értelmében - a fenntartható fejlődés szempontjából olyan tevékenységet jelent, amelynek célja a táj rendszeres fenntartása. Célja a társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatok által előidéztet változások irányítása és összhangba hozatala. A táj kezelésének dinamikusnak kell lenni és arra kell törekednie, hogy a táj minőségét a lakosság igényeivel összhangban javítsa.

TÁJTERVEZÉS: - az egyezmény értelmében - olyan céltudatos tevékenységet jelent, amelynek célja a kultúrtájak állapotának javítása, korábbi állapotuk helyreállítása vagy újak létrehozása. A tájtervezés olyan szisztematikus kutatást, tervezőmunkát és építést jelent, amelynek során új kultúrtájakat hoznak létre az érintett lakosok igényeinek megfelelően. Ide tartozik a szükséges tervező munka főleg olyan kultúrtájak esetében, amelyeket a különböző változások és állagromlás a legsúlyosabban érintett.

Fentiek szerint az egyezmény közel sem csak a „védelmet” tekinti eszköznek a táji potenciálok és értékek védelmében, fejlesztésében. Nálunk eddig egyedül a területek jogi védelme jelentett némi garanciát a kedvezőtlen irányú változások elkerülésére, mivel nincsenek hatékony tervezési, szabályozási, és megvalósítási (ösztönző, kompenzáló, támogató) eszközeink a „nem védett táj” védelme, fejlesztése és alakítása érdekében.

Fenti három tevékenység – a tájvédelem, a tájkezelés és a tájtervezés – egyensúlya ténylegesen az adott terület sajátosságaitól, valamint attól függ, hogy milyen célkitűzéseket fogalmaztak meg az érintettek a tájjal kapcsolatban. Elképzelhetők olyan területek, amelyek a legszigorúbb védelmet igénylik. A másik véglet a teljes átalakítás, ha az adott táj súlyos sérüléseket szenvedett. A legtöbb tájnál viszont e három módszer mindegyike szükséges ilyen, vagy olyan mértékben.

Az egyezményt előkészítő szakértői munkák többsége a területrendezési tervezést tekintette olyan lehetőségnek, amely képes a táji problematika kezelésére. Ez összhangban van az elmúlt évtizedben kialakult és jelentős eredményeket

felmutató magyar gyakorlattal. Az egyezmény elfogadott szövege viszont ennél már lényegesen differenciáltabban fogalmaz, amikor azt mondja:

„Mindegyik ország részletesen meghatározza azokat a feladatokat és intézkedéseket, amelyekért az egyes közigazgatási szintek – központi, regionális vagy helyi – felelősek, továbbá meghatározza az ezzel kapcsolatos szintek közötti együttműködés szabályait is, különös tekintettel a várostervezés és regionális tervezés eszköztárára.”

Ez a megfogalmazás (illetve a szöveg további részletei) – értelmezésem szerint – a terület- és településfejlesztés és rendezés, a közösségi stratégiai tervezés, illetve a tájtervezés eszközeiknek célirányos összehangolásának szükségességét bizonyítja.

Abba a kérdéskörbe e téma kapcsán nem érdemes belevonulni, – bár a területi tervezés döntési szintjei és a tervek lehetséges jóváhagyható tartalmak szempontjából kiemelkedő jelentőségű kérdés – hogy a regionális szint ma Magyarországon nem eldöntött kérdés. A „középszintű” választott megyei önkormányzatoknak nincsenek igazi jogszabályai, a régiók pedig, – mivel nem választott testületek – nem hagyhatnak jóvá olyan terveket, amely bármilyen szempontból is kötelező a települési önkormányzatokra, illetve az állampolgárokra.

Vegyük számba, mit vállalt Magyarország (a többi elfogadó országgal együtt) az Európai Tájvédelmi Egyezmény aláírásával. Vállalta, hogy:

- Törvényben rögzíti: a kultúrtájak elengedhetetlen összetevői az emberi környezetnek, kifejezik közös kulturális és természeti örökségük sokféleségét, és az ott élő népesség identitásuk alapját képezi.
- Olyan táj politikát alakít ki és valósít meg, amelynek célja a kultúrtáj védelme, kezelése és tervezése.

Ehhez az alábbi intézkedéseket alkalmazza:

- Az érdekeltek aktív részvételével számba veszik a területükön található kultúrtájakat, felállítja az Európai Jelentőségű Tájak Jegyzékét,
- elemzi e tájak jellemző vonásait, valamint a tájformáló tényezőket,
- számon tartja a változásokat,
- értékeli a számba vett kultúrtájakat, figyelembe véve azokat az értékeket, amelyeket az érdekelt felek és az érintett lakosság nekik tulajdonít,

- növeli a civil társadalom, az egyéb nem állami szervezetek és az állami hatóságok fogékonyságát a kultúrtájak értéke és szerepe iránt,

- elősegíti a tájak értékeléshez és működtetéséhez értő szakértők képzését.

- Kialakítja a táj politika meghatározásában és végrehajtásában érdekelt civil társadalom, helyi és regionális hatóságok, valamint más érdekelt felek részvételéhez szükséges eljárásokat.

- A számba vett és értékelt tájak számára – az érdekelt civil társadalom, a helyi és regionális hatóságok együttes közreműködésével – minőségi célkitűzéseket fogalmaznak meg.

- A tájat beépíti regionális és várostervezési, továbbá kulturális, környezetvédelmi, mezőgazdasági, szociális és gazdasági politikájába, valamint minden olyan politikájába, amelynek közvetett vagy közvetett hatása lehet a tájakra.

- Olyan eszközöket vezet be, amelyek elősegítik a tájak védelmét és tervezését.

Véleményem szerint fentiek figyelembevételével lehet és kell a tájtervezés helyzetét értékelni a magyar tervezési rendszerben abból a szempontból, hogy

- Biztosítottak-e azok a törvényi, jogszabályi keretek, amelyek a táj védelméhez és társadalmilag támogatott célok szerinti célok figyelembevételével történő tudatos alakításához szükségesek?
- Van-e kítapintható, határozott társadalmi igény a tájvédelem, a táj formálása, céltudatos alakítása iránt? Vannak-e legitím, társadalmilag támogatott céljaink?
- Megtett (megtesz)-e szakmánk (a szakma irányítói, szakmai szervezeteink és a szakma gyakorlói együtt) mindent annak érdekében, hogy a táj ügye ne egy viszonylag szűk szakmai és civil csoport érdekének tűnjön?

Rádai Mihály évtizedes műemlékvédelmi, épített örökségvédelmi tudatformáló munkájának eredménye lassan, de határozottan beér. Véleményem szerint meghatározó mértékben járult hozzá ahhoz, hogy a kulturális örökségvédelem pozíciói az elmúlt években tapasztalható mértékben erősödhettek, a jogszabály változtatások társadalmi támogatást élveznek, az épített örökségvédelem kérdése a tervezésben is megkerülhetlenné vált.

- A témában döntően földrajzi megközelítésű szakkönyvekben rögzítettek kivül van-e a gyakorlatban is eredménnyel alkalmazható – az európai összehasonlítás lehetőségét is biztosító – módszertan a magyar tájak kataszterezésére?
- Rendelkezésünkre állnak-e azok az eszközök, (legitim, a reálfolyamatok befolyásolására és alakítására alkalmas tervfajták, azokon belül kellően differenciált területi kategóriák, hozzá rendelhető kötelező szabályok), amelyek alkalmasak és kielégítőek tájvédelmi és tájformáló céljaink elérésére?
- Rendelkezésünkre állnak-e azok a fejlesztési (támogatási, kompenzáló) eszközök, amelyekkel a hatékony védelem és fejlesztés megvalósítható, a tervekben foglaltak érvényesíthetők? Biztosított-e a fejlesztési, rendezési eszközök összehangoltsága?

A válaszok többsége – véleményem szerint – ma még: nem.

Fentiek alapján nyilvánvaló, hogy a tájtervezés szükséges eszköztára nem azonosítható csak a területrendezési tervezés mai eszköztárának bővítésével, a feladat kiterjed a stratégiai tervezés, területfejlesztés, településfejlesztés, valamint számos – a táj potenciálját, képét és értékeit befolyásoló – ágazat (mező- és erdőgazdálkodás, bányászat, közlekedés, stb.) tervezési tevékenységére, a közösségi tervezés módszereinek alkalmazására.

HOL TARTUNK MOST AZ EGYZEMÉNY ÉRVÉNYESÍTÉSÉBEN?

Az Európai Tájvédelmi Egyezmény elfogadásáról a 2051/2005 (IV.8) Kormányhatározat rendelkezett. Az egyezmény azóta sem került kihirdetésre. A felelős KvVM és KÖM még nem tett eleget kormányrendeletben meghatározott kötelezettségének, nem készítette el a kihirdetésről szóló törvény tervezetét. A kihirdetés előtt a magyarországi alkalmazás és érvényesítés eszközeinek kidolgozása sem indult meg.

Információim szerint nem folyik sem szakmai, sem jogi munka az Európai Tájvédelmi Egyezmény magyarországi érvényesítésének előkészítésére.

Erre pedig jó alapot szolgáltat Balogh Ákos és Kollányi László 1999-ben – még az egyezmény végleges változatának kidolgozása, illetve elfogadása előtt – írt „A tájkonvenció átvételének hazai feltételei és az EU-val harmonizáló tájgazdálkodási stratégia megalapozása” című tanulmánya (téma-vezető: Cseméz Attila).

Nem folyik metodikai megalapozó munka sem a táj kataszterezésének megalapozására. Pedig széleskörű szakmai kutatásra lenne szükség. Probléma, hogy a csökkenő költségvetési keretek miatt egyre kevesebb pénz jut erre a kormányzati költségvetésen belül. Elkerülhetetlen ezért azoknak a pályázati forrásoknak a felkutatása, amelyek lehetővé tennék a magyarországi alkalmazást megalapozó kutatások és vizsgálatok elvégzését.

MILYEN FELADATOK FOGALMAZHATÓK MEG?

1. A társadalmi támogatottság növelése

Szükséges minden lehetséges módon és fórumon megismertetni és népszerűsíteni a magyar tájak sokszínűségét, értékeit, a tájtervezés rendelkezésre álló eszközkészletét, használt módszereit, ezek hatékonyságát, (a külföldi gyakorlatot), a tájrendezési tervek hasznosságát úgy a szakmapolitika irányítói, mint az államigazgatás, az önkormányzati szféra, a felsőoktatás, illetve a területi tervezés kapcsolódó tématerületekkel foglalkozó szakemberei körében. Szükséges céljainkhoz a társadalom támogatásának megszerzése.

Jelenleg a társadalom különböző rétegei és csoportjai – de még e csoportok véleményformáló személyiségei – között sem kellően ismert a táji, természeti, ökológiai értékek fontossága, megőrzésének és fejlesztésének jelentősége. Nem tudatosultak ezek meglétének vagy hiányának következményei, nem ismertek az élővilág változatoságára, a fenntartható fejlődés biztosíthatóságára, emberek mindennapi életére, életminőségére, illetve ingatlanjaik értékére, gyakorolt hatások sem, így az emberek, társadalmi csoportok érdekeiket sem fogalmazzák meg ebben a kérdéskörben.

2. A tervezési rendszer továbbfejlesztése

Ebben a vonatkozásban indokolt a tervezési rendszerünk fő elemeinek felülvizsgálata – és ha szükséges – módosítása, az eszköztár bővítése. Nem indokolt egy újabb hatásvizsgálati eljárás bevezetése, mint ez történt a környezeti-, illetve kulturális örökségvédelmi tervezésnél. Hatékonyabb a tervezési eljárásokon belül – az egyes munkarészek metodikai tartalmának meghatározásával, új követelmények meghatározásával, illetve jóváhagyásra kerülő elemek körének kibővítésével – eredményt elérni. Ilyen új elem (és vitathatatlanul hasznos eszköz) szakmánk számára az építési törvényben meghatározott „biológiai aktivitás érték” fenntartásának követelménye.

3. A területrendezési tervezés továbbfejlesztése

Tekintettel arra, hogy a magyar tervezési rendszerben – jogi státuszánál fogva – a területrendezési tervezés az integráló területi terv, (a más fejlesztési és ágazati tervekbe való beillesztés mellett) a területrendezési tervezés továbbfejlesztése nyújthatja a legtöbb lehetőségeket a tájrendezés célkitűzéseinek érvényesítésére, azoknak az eszközöknek az alkalmazására, amelyek az Európai Tájvédelmi Egyezmény célkitűzéseinek magyarországi érvényesítését is segíthetik.

A szakma az eddigi lehetőségeket nem használta ki teljes mértékben. A mai napig hiányoznak fogalom-meghatározások, értelmezések, érdemi szabályozási tartalmak és alkalmazási ajánlások olyan kategóriák vonatkozásában is, amelyeket már több éve használunk.

A tervezés fejlesztésének lehetőségei a területfelhasználás vonatkozásában:

- A folyamatban lévő OTrT felülvizsgálat keretében – azt követően pedig a tervezés kereteit rögzítő törvények összehangolt módosítása után – indokolt áttekinteni, tartalmilag pedig kibővíteni a területfelhasználási kategóriák körét anélkül, hogy a területrendezés a területfelhasználás vonatkozásában elvonná a településrendezési tervezés kompetenciáit.
- Indokolt az alkalmazott területfelhasználási kategóriák differenciálása, szabályozási tartalmuk OTÉK-kal, a természetvédelmi és bányatörvénnyel való összehangolása.
- A területfelhasználás tervezésének támogatására kiváló termőhelyi adottságú szántóterületek mellett a kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek, illetve ültetvényterületek meghatározása is indokolt.
- Szükséges a mezőgazdasági térség differenciálása abból a szempontból is, hogy a táji összefüggések figyelembevételével a művelés fennmaradása, a terület erdősítése a cél, vagy támogatható a terület urbanizálása.
- Ki kell dolgozni a takarékos területfelhasználásra való ösztönzésre alkalmas, hatékony területrendezési eszközöket.
- Célszerű újragondolni az erdőgazdasági térség szabályait, azok érvényesítésének lehetőségét, az ágazati területi tervezéssel való összhang erősítése érdekében.
- A „Területrendezés 10 éve” című MUT műhelybeszélgetés-sorozat szakmai eredményei figyelembevételével célszerű a vízgazdálkodási térség újraértel-

mezése, a területrendezési tartalom és mondanivaló különválasztása a kategória részét képező elemekre annak érdekében, hogy a „teret a folyónak” EU által támogatott ökológiai irányelvben rögzített követelmények érdemben érvényesíthetők legyenek. Ennek érdekében célszerű megkülönböztetni a vízgazdálkodási térség részét képező vízfelületeket, jellemzően extenzív mezőgazdasági és jellemzően erdőgazdasági térséghez tartozó területeket.

A tervezés fejlesztésének lehetőségei az övezeti rendszer alakításában:

- Célszerű újragondolni a területrendezés övezeti rendszerét és a mai túlzottan védelmi célú övezeti rendszert – a rendezés-fejlesztés eszközkészletének közelítése keretében – legalább a megyei tervek szintjén indokolt kiegészíteni a különböző szempontból támogatott területek övezeteinek lehatárolásával. Ezek lehetnek a táj tudatos alakítását célozva agrár-környezetfejlesztési, az erdősítési, a rekreációs célú erdőgazdálkodás vagy más célterületek.
- Célszerű újragondolni az ökológiai zöldfolyosó övezet értelmezését, azon belül pedig a települési terület bővítésének szabályozását.
- Az országos ökológiai hálózat jelentette korlátozás fenntartásával, – de a helyi speciális helyzetek kezelésére – olyan települési területi kategóriát célszerű alkotni a megyei tervek számára, amely a területi érzékenységek, a tájképvédelmi követelmények figyelembevételével differenciált szabályozást tesznek lehetővé.
- Tekintettel arra, hogy a jelenlegi tervezési eljárásokban a településtervezés a rendelkezésre álló eszközökkel és kategóriákkal nem tudja kezelni a „tájképvédelem”-re, a „tájfásítás”-ra vonatkozó területrendezési előírásokat, indokolt az OTrT és az OTÉK fogalomrendszerének, tervezési eszközkészletének összehangolása.
- Szükséges a lehatárolt tájképvédelmi területek értelmezése, a továbbtervezés egységes módszertanának kialakítása, a „látványterv” értelmezése, tartalmi követelményeinek meghatározása (tájrendezési tervezésre alapozva).
- Vizsgálandó a bányatelek-fektetés, a bányanyitás engedélyezését, illetve a bányarekultivációt megalapozó, nagyobb összefüggő térségre készülő tájrendezési terv készítése szükségességének előírása.
- Szükséges a lehatárolt „térségi tájrehabilitációt érintő terület”-ek továbbtervezése során alkalmazható szabályok meghatározása, a részletes, önálló tájrehabilitációs

feladatok megtervezése – a területrendezési terv szabályozási, illetve intézkedési tervében kötelezően előírt – nagyobb térségre szóló tájrendezési tervvel,

- Indokolt a tájnak, mint a kulturális örökség részének védelméhez is szükséges intézkedések meghatározása a kulturális örökségvédelmi övezet ismételt – kibővített tartalmú – alkalmazásával
- Vizsgálандók a tájrendezési eszközök alkalmazási lehetőségei a birtokrendezés komplex ökológiai, táji, térségi összefüggéseinek megalapozására.

Fentiek alapján összefoglalásként megállapítható, hogy a tájtervezés területrendezési tervezésbe illesztése jelentős előrelépés és eredmény, de nem mondható el, hogy a ma rendelkezésünkre álló jogi eszközök, szakmai eszközrendszerek és a végrehajtást biztosító eszközök kielégítőek lennének az Európai Tájvédelmi Egyezmény érvényesítése jelentette szakmai és társadalmi kihívásnak való megfeleléshez.

Ezért a tervezési rendszerünk - azon belül stratégiai, integrált területi tervezés - továbbfejlesztésére, a területrendezés tájrendezői eszközkészletének bővítésére, a területi tervek célkitűzéseinek érvényesítése érdekében pedig a megvalósítás részleteit kimunkáló tájrendezési tervek készítésére, mindezekhez pedig a társadalmi támogatottság növelésére van szükség.

Jegyzet

- 1 Hatályba lépett az Európai Unióban 2004. március 1-én
- 2 2051/2005 (IV.8) Korm. Hat.
- 3 Elfogadva az Európa Tanács Miniszteri Bizottság 718. ülésén

SUMMARY

The author of the article reviews and values the landscaping tools, which are applicable in regional planning as a regional planner. He states that the main elements of landscape plans made before 1996 have been built in regional plans. Landscape planning has become an approach integrated into regional plans, an outlook, and obligatory (supporting and explaining) working part.

The author considers the European Landscape Convention signed by Hungary such a benchmark with which we can answer the question of what we are capable to do with the present planning tools and procedures, and what we should alter or expand so that the targets of the convention can reach an all-inclusive predominating.

The article reviews the pledges of Hungary (and the other countries, which have accepted the Convention) by signing the Convention, as well as the extent of vindication of the Convention presently. The author emphasizes the expansion of the planning system, and the enlargement of the tools of landscape planning in the frame of development of the regional planning among the vindication supporting elements.

Furthermore, he appoints that the necessary tools of landscape planning can not only be identified with expanding the present tools of regional planning, but the task also covers strategic planning, regional planning, urban development, the planning activity of several sectors (e.g. agriculture, forestry, mining, transport etc.) which influences the potential, the image, and the value of the landscape, and the use of the methods of public planning.